

В. В. Гонгальський

Вертеброневрологія

ВЕРТЕБРОНЕВРОЛОГІЯ (від лат. *vertebra* – хребець, грец. *νεῦρον* – жила, нерв і [...логія](#))

– наука, що вивчає захворювання нервової системи, зумовлені патологією хребта.

Найчастіше вертеброгенна неврол. патологія є наслідком функціонал. змін в окремих рухових сегментах хребта при функціонал. блокуванні (зворотнє зменшення або відсутність рухів у суглобах сегмента хребта), причиною яких є порушення носійної здатності міжхребцевого диска внаслідок його пошкодження, завчас. дегенерації з наступ. зниженням стабільності хребця, що міститься на диску, його зміщення в межах фізіол. рухливості та фіксації в положенні підвивиху. Фіксація здійснюється за рахунок набряку м'яких тканин суглобів хребта, зокрема меніскоїдів – виростів синовіал. оболонки міжхребцевих суглобів, їх вклинення в суглобову щілину, а також внаслідок рефлексор. спазму м'язів, що забезпечують рухи хребта.

В Україні В. як наук. напрям сформувалася на поч. 80-х рр. 20 ст. внаслідок високої ефективності застосування прийомів мануал. терапії (хіропрактики, остеопатії та ін.). Вперше питання про зв'язок патології нервової системи з дегенеративно-дистрофіч. змінами в хребті порушила А. Дінабург, котра працювала на базі Центр. клін. лікарні Києва в 50–60-х рр. 20 ст. Першими мед. закладами в цій галузі були н.-д. лабораторії проблем остеохондрозу хребта під керівництвом В. Сувака (1982–94) та нейроортопедії під керівництвом [В. Гонгальського](#) (1994–97) Нац. мед. університету. Результати дослідж. дали змогу 1995 створити першу в Україні клініку В. при Центр. міській клін. лікарні Києва (зав. відділ. – В. Гонгальський), де науково обґрунтовано критерії діагностики, лікування, реабілітації та профілактики хворих з вертеброген. патологією – вертеброген., неврол. рефлексор. (м'язотонічні, больові, локальні та віддалені, нейросудинні, нейродистрофічні), компресій. та вертеброкардіал. синдромами, вертеброген. судинними розладами, вертеброген. цереброваскуляр. патологією, вертеброген. порушеннями зору, порушенням постави та сколіозами у дітей; реабілітацію дітей з орган. ураженнями нервової системи (дит. церебрал. паралічі) та ін.; необхідні об'єми обстеження хворих кожної нозолог. одиниці (особливості неврол., ортопед. статусів, рентгенографічних обстежень з осьовим навантаженням на хребет, ультразвукове дослідж. хребта та його м'яких тканин, діагностика стану хребет. каналу, його судин, апаратне тестування м'яких тканин, що

вторинно втягнені в патол. процес при змінах у хребті, магнітно-резонансна томографія тканин хребта, лабораторна діагностика тощо). Наслідком діяльності відділ. В. стало зменшення частоти оператив. втручання при килах міжхребцевих дисків до 0,5 %.

Аналогами В. є ортопед. медицина – Дж. Сірекс (Велика Британія), мануал. медицина – К. Левіт (Чехія), Дж. Дворак, В. Дворак (Німеччина), Дж. Тревел, Д. Сімсонс (Австралія), мануал. терапія – В. Сувак, Н. Касьян (Україна), В. Веселовський, Р. Іванічев, А. Ситель, В. Гойденко (Росія). В Україні В. як наук.-практ. напрям синтезувала названі методи, науково обґрунтувала ряд положень, запропонувала новий підхід до вирішення наук. та практич. завдань у галузі патології хребта та його неврол. проявів. Дослідж. В. Гонгальського та Т. Андрієнко виявили новий вертеброген. механізм неврол. патології: в сегментарно іннервованих біляхребет. м'язах на ультраструктур. рівні виявлено ділянки «перескорочення» з наступним їх переродженням; визначено тонкі механізми цієї патології на рівні нейронів спинного мозку. Встановлено феномен вертеброген. м'язевотоніч. реакцій, який має безпосереднє відношення до формування спастики у дітей, хворих на дит. церебрал. параліч, розвиток синдрому грушеподіб. м'яза та ін. Уточнено невідомі раніше причини корінцевої патології на рівні міжхребцевого отвору, не пов'язані безпосередньо з килою або екструзією міжхребцевого диска. Це дало можливість у понад 99-ти % випадків відмовитися від оператив. дискетомії. Вперше В. Гонгальським і М. Морозом гістологічно вивчено реакцію меніскоїдів та їх роль у розвитку вертеброген. патології, зокрема в саногенет. фіксації хребта на початк. стадіях нестабільності хребет. сегмента. Проведено ґрунт. дослідж. в галузі вертеброген. вегетології, відкрито патол. вплив функціон. змін у хребті на живлення спинного мозку, доведено необоротність процесів у вегетатив. нейронах та нейронах желатиноз. субстанції, що контролює больову аферентацію на входженні до спинного мозку. Визначено механізми розвитку нової нозолог. одиниці – вторин. (вертеброген.) вегетосудин. та вегетовісцерал. розладів, докладно вивчено нейрональні (спинальні) механізми їх розвитку. Ці дослідж. дали підстави вважати профілактичні заходи стосовно хребта превентивними заходами щодо запобігання передчас. старінню судинної та нервової систем.

Залежно від лікув. тактики виділяють неврол., ревматол., нейрохірург., ортопед. школи, що займаються питаннями вертеброген. патології. Нейрохірург. школа дотримується хірург. тактики. Однак, враховуючи багатогранність виявлених нових механізмів формування вертеброневрол. патології, котрі не обмежуються екструзією або килою міжхребцевого диску, оперативне втручання не завжди є оптимальним способом лікування. Терапевт. школи (неврологія, ревматологія, ортопедія) дотримуються алопатич. (медикаментоз.) тактики, яка виправдовує себе в лікуванні наслідків хвороби і не торкається вертеброген. причин. В. поєднує ортопед., неврол., нейрохірург. знання і здатна консерватив. шляхом (без оператив. втручання) вирішити питання неврол. розладів.

Рекомендована література

1. Динабург А. Д. и др. Заболевания нервной системы при дегенеративных процессах позвоночника. К., 1967;
2. Гонгальский В. В., Андреев Т. В. Изменения мышечной ткани при вертеброгенных миофасциальных синдромах // Нейрофизиология. 1992. Т. 24, № 3;
3. Гонгальский В. В., Куфтырева Т. П. Сосудистые и вегетативные расстройства спинного мозга при дистопии позвоночного двигательного сегмента // Там само. № 6;
4. Гонгальский В. В., Стеченко Л. А. Экспериментальное моделирование вертеброкардиального синдрома // ФЖ. 1994. Т. 40, № 5–6;
5. Гонгальский В. В., Мороз Н. Ф. Дистрофический процесс в тканях позвоночника при моделировании функционального блокирования позвоночного двигательного сегмента // ВД. 1998. № 7;
6. Гонгальский В. В., Цюрко Б. О. Влияние деформации позвоночной артерии остеофитами унковертебральных областей на церебральную гемодинамику // Там само. 1999. № 7–8;
7. Гонгальский В. В., Мороз Н. Ф. Менискоиды суставов позвоночника в норме и при функциональном блокировании позвоночного сегмента // Там само. 2002. № 2.

Бібліографічний опис:

Вертеброневрологія / В. В. Гонгальський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-33633>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).